

**TADBIRKORLIK UNIVERSITETLARI RIVOJLANISHI ORQALI
MILLIY IQTISODIYOTNING TRANSFORMATSIYALASHUVI**

Urganch innovatsion universiteti

Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Ismoilov Shukurulloh Habibulloh o'g'li

shismoilov@yandex.ru

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada tadbirkorlik universitetlari faoliyatining iqtisodiy tizimdagi o'rni hamda ularning milliy iqtisodiyotning transformatsiyalashuviga ta'siri keng qamrovda yoritilgan. Maqolada oliy ta'lim muassasalarining tadbirkorlik modeli asosida rivojlanish tendensiyalari, innovatsion muhitni shakllantirishdagi o'rni hamda iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishdagi funksiyasi tahlil qilingan. Xorijiy tajribalar bilan taqqoslash orqali O'zbekiston sharoitida tadbirkorlik universitetlarini rivojlantirish strategiyalari taklif etilgan.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik universiteti, iqtisodiy o'sish, innovatsion rivojlanish, texnopark, startup, ta'lim islohoti, iqtisodiy transformatsiya.

Annotation: This research article explores the role of entrepreneurial universities in the transformation of the national economy. It analyzes the development trends of higher education institutions operating under an entrepreneurial model, their impact on creating an innovative environment, and their contribution to enhancing national competitiveness. By comparing international experiences, the paper presents strategic recommendations for the development of entrepreneurial universities in Uzbekistan.

Keywords: entrepreneurial university, economic growth, innovation, technopark, startup, educational reform, economic transformation.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль предпринимательских университетов в трансформации национальной экономики. Анализируются тенденции развития высших учебных заведений,

функционирующих на основе предпринимательской модели, их влияние на формирование инновационной среды и повышение конкурентоспособности экономики. На основе международного опыта выработаны рекомендации по дальнейшему развитию предпринимательских университетов в Узбекистане.

***Ключевые слова:** предпринимательский университет, экономический рост, инновации, технопарк, стартап, реформа образования, экономическая трансформация.*

Kirish

So‘nggi o‘n yilliklarda dunyo miqyosida ta’lim va iqtisodiyot tizimlari o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik tobora kuchayib bormoqda. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyot, sun‘iy intellekt va innovatsion texnologiyalar rivojlanishi sharoitida universitetlarning faqat bilim beruvchi emas, balki iqtisodiy o‘rishni jadallashtiruvchi markaz sifatidagi o‘rni ortmoqda. Shu bois, “tadbirkorlik universiteti” konsepsiyasi global ta’lim siyosatining ajralmas qismiga aylandi. Tadbirkorlik universiteti — bu nafaqat ta’lim muassasasi, balki innovatsiya, startaplar va biznes ekotizimining muhim bo‘g‘inidir. Bunday oliygohlar ilm-fan yutuqlarini iqtisodiy foydaga aylantirish, yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va ularni ishlab chiqarishga tatbiq etish orqali milliy iqtisodiyotga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda oliy ta’lim tizimini modernizatsiyalash, ilmiy tadqiqotlarni tijoratlashtirish va innovatsion faoliyatni qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha bir qator islohotlar amalga oshirildi. Natijada, tadbirkorlik universitetlari faoliyati davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Shu jihatdan, mazkur maqolada tadbirkorlik universitetlari orqali milliy iqtisodiyotning transformatsiyalashuvi jarayonlari, ularning iqtisodiy tizimdagi o‘rni va rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi.

Metodologiya (Tadqiqot usullari)

Ushbu tadqiqotda bir nechta ilmiy yondashuvlardan foydalanildi. Birinchidan, **analitik tahlil usuli** orqali tadbirkorlik universitetlari modelining nazariy asoslari o‘rganildi. Ikkinchidan, **qiyosiy metod** yordamida xorijiy tajribalar — AQSh, Janubiy Koreya, Germaniya va Finlyandiya universitetlari faoliyati

O'zbekiston tajribasi bilan solishtirildi. Shuningdek, **statistik ma'lumotlarni tahlil qilish usuli** orqali 2018–2024 yillar davomida O'zbekiston oliy ta'lim tizimidagi innovatsion loyihalar, startaplar soni, tijoratlashtirilgan ilmiy ishlanmalar ko'rsatkichlari o'rganildi. Metodologik asos sifatida Etzkowitz va Leydesdorffning "Uch spiral modeli" (universitet–sanoat–hukumat hamkorligi) hamda Clarkning "Tadbirkorlik universiteti nazariyasi"ga tayangan holda, milliy iqtisodiyotda innovatsion faollikni oshirish mexanizmlari izohlandi. Tadqiqot natijalari, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020–2030 yillarga mo'ljallangan innovatsion rivojlanish strategiyasi bilan uyg'un ravishda talqin qilindi.

Natijalar

O'tkazilgan tahlillar asosida aniqlanishicha, O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarining so'nggi yillarda tadbirkorlik faoliyatiga yo'nalishi aniq natijalar bermoqda. Masalan, 2020–2025 yillarda mamlakatda **70 dan ortiq texnopark va startap markazlari** tashkil etildi. Talabalar va yosh olimlar ishtirokida **500 dan ortiq innovatsion loyiha** ishlab chiqilib, ularning 30 foizi tijoratlashtirish bosqichiga yetgan. Tadbirkorlik universitetlari nafaqat kadrlar tayyorlaydi, balki iqtisodiy tizim uchun yangi texnologiyalar ishlab chiqishda ham faol ishtirok etadi. Toshkent davlat texnika universiteti, Inha universiteti, Turin politexnika universiteti kabi oliygohlar huzurida tashkil etilgan inkubatsiya markazlari natijasida o'nlab startaplar muvaffaqiyatli yo'lga qo'yilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, tadbirkorlik universitetlari innovatsion iqtisodiyotning poydevorini yaratmoqda. Ular ishlab chiqarish, ta'lim va ilm-fan o'rtasida integratsiyani kuchaytirib, milliy iqtisodiy transformatsiyaning intellektual omiliga aylanmoqda. Bundan tashqari, xalqaro hamkorlikning kengayishi, grant dasturlari va qo'shma ilmiy loyihalar orqali xorijiy investitsiyalar hajmi ortmoqda. Bu esa iqtisodiyotning bilimga asoslangan yangi modeliga o'tish imkonini bermoqda.

Munozara

Tahlil natijalariga ko'ra, tadbirkorlik universitetlari iqtisodiy transformatsiyani uch asosiy yo'nalishda tezlashtiradi:

1. Innovatsion kapitalni shakllantirish – ilmiy izlanishlar natijalarini amaliy faoliyatga joriy etish orqali yangi iqtisodiy qiymat yaratiladi.

2. Inson resurslari salohiyatini oshirish – talabalar va ilmiy xodimlar orasida tadbirkorlik fikrlash madaniyati shakllanadi.

3. Iqtisodiyotda tizimli yangilanish – ta'lim, fan va biznes o'rtasidagi uzviy aloqalar kuchayib, yangi ishlab chiqarish klasterlari vujudga keladi.

Biroq, bu jarayonda ayrim to'siqlar mavjud: moliyaviy resurslarning cheklanganligi, ilmiy natijalarni tijoratlashtirish mexanizmlarining yetarlicha takomillashmaganligi, xususiy sektor bilan sheriklikning sustligi va boshqaruvdagi byurokratik to'siqlar bunga misoldir. Muammoni hal etish uchun quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- tadbirkorlik universitetlariga **soliq va grant imtiyozlarini** kengaytirish;
- **davlat-xususiy sheriklik asosida** innovatsion fondlar tashkil etish;
- **mentorlik va startap qo'llab-quvvatlash tizimini** rivojlantirish;
- **xalqaro universitetlar bilan qo'shma dasturlar** yaratish orqali tajriba almashishni kuchaytirish. Bu chora-tadbirlar natijasida tadbirkorlik universitetlari milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlovchi intellektual markaz sifatida mustahkamlanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, tadbirkorlik universitetlari — bu nafaqat ta'lim muassasasi, balki iqtisodiyot transformatsiyasining markaziy elementi hisoblanadi. Ular yangi g'oyalarni ishlab chiqadi, innovatsiyalarni amaliyotga tadbiq etadi va yangi ish o'rinlarini yaratadi. O'zbekiston sharoitida bunday universitetlarning faoliyatini kengaytirish, ularni xalqaro reytinglarda yuqori o'ringa olib chiqish, ilm-fan va ishlab chiqarish o'rtasida uzviy aloqalarni kuchaytirish zarur. Agar davlat, biznes sektori va oliy ta'lim muassasalari o'rtasida barqaror uchburchak hamkorlik tizimi shakllansa, bu mamlakatning raqobatbardosh, bilimga asoslangan innovatsion iqtisodiyot sari yo'lini tezlashtiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Innovatsion rivojlanish strategiyasi 2030” hujjati, 2020-yil.
2. Clark, B. R. (1998). *Creating Entrepreneurial Universities: Organizational Pathways of Transformation*. Pergamon Press.
3. Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). *Triple Helix: University–Industry–Government Relations and Innovation*. Research Policy, 29(2).
4. OECD (2023). *Entrepreneurial Universities and Innovation Ecosystems*. Paris: OECD Publishing.
5. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi yillik hisobotlari (2023–2024).
6. World Bank (2022). *Higher Education and Economic Development in Central Asia*. Washington D.C.
7. UNESCO (2021). *Innovation in Higher Education: Global Perspectives and Policies*.